

ПРОЦЕС ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Богдана Петришак

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

(Івано-Франківськ, Україна)

Глобалізація (від англ. globalization) – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації [1]. Це явище охоплює практично всі сфери суспільної діяльності, включаючи політику, ідеологію, культуру, спосіб життя, самі умови існування людства. Зростає інтенсивність взаємозв'язків у сфері торгівлі, фінансів, міграції населення. Особливих темпів глобалізація набрала в останні десятиліття ХХ та на початку ХХІ століть. Одним із факторів цього є швидкий розвиток інформаційних технологій, які забезпечили можливість доступу до будь-якої інформації у світі. Але тут постає проблема. Окрім того, що постійно збільшується потік інформації, вона з'являється усе більшою кількістю різних мов. Як же повинно функціонувати таке величезне багатомовне суспільство? Глобальне подолання мовних бар'єрів зазнає невдачі через ідею національних держав і пов'язану з цим конкуренцію окремих держав та їхніх мов. Через це так мало прихильників ідеї так званої «нейтральної» мови, як наприклад есперанто.

Серед великої кількості іноземних мов домінує англійська. Вона є мовою науки, більшості книжок, газет та журналів у світі, дипломатії, багатьох міжнародних організацій, популярної музики, реклами і т. д.

Велику сферу впливу зберігає французька мова. За популярністю вивчення як іноземної вона посідає у світі друге місце. Вона є офіційною або адміністративною у різноманітних спільнотах і організаціях (Європейський Союз, ООН). Так, наприклад, нижчі і середні посадові особи інститутів Європейського Союзу використовують її частіше, ніж англійську. Натомість депутати Європейського парламенту надають перевагу англійській. Німецька ж мова рідко використовується як робоча, не зважаючи на те, що Німеччина є найбільшою економічною силою Європи і з огляду на кількість мовців

всередині Європейського Союзу посідає перше місце. Через такі особливості і різну частоту та сфери використання трьох основних світових мов мовне питання є надзвичайно актуальним і потребує постійної уваги. Прагнення до об'єднання на рівні мови нашоується на потребу в самостверженні саме за допомогою мови. Тому Європа, яка, з одного боку, є відкритою для англійської мови, водночас готова захищати своє мовне розмаїття з огляду на самобутність кожної окремої національної мови [6].

За цих умов вивчення іноземної мови, як бачимо, було і залишається одним із пріоритетних завдань освітнього процесу. Сучасний світ став більш багатонаціональним і багатомовним. Тому актуальним стає вивчення не лише однієї іноземної мови, а декількох. «Хто насправді хоче зрозуміти людей інших мов і культур, той не може уникнути вивчення їхніх мов» [6].

Успішне оволодіння іноземною мовою залежить від багатьох чинників, найважливішими серед яких є мотивація та можливість практичного застосування мови. Як показують дослідження, чим успішніша та більша країна, тим нижчий інтерес у молодих людей до вивчення іноземної мови. І навпаки, у невеликих країнах змалку наголошують на тому, що без знання іноземної мови немає можливостей для просування та кар'єрного росту.

На сучасному етапі глобальних перетворень модернізація національних систем мовної освіти є потребою часу. Для подолання бар'єрів у спілкуванні між фахівцями в галузі викладання сучасних мов, які представляють різні освітні системи Європи, були розроблені Рекомендації Ради Європи (РРЕ). Вони слугують головної меті Ради Європи, а саме: «досягти більшої єдності членів європейської спільноти і йти до цієї мети шляхом об'єднання спільних зусиль у галузі культури» [2, с.15]. Виходячи з цього, головною метою вивчення іноземної мови є оволодіння нею як засобом міжкультурної комунікації.

Процес глобалізації вимагає від освіти вирішення низки таких важливих завдань як підготовка молодих спеціалістів до життя в умовах багатонаціонального і полікультурного простору, вироблення уміння

спілкуватися і співпрацювати з людьми різних національностей [3, с.218]. А це означає, що учні, студенти повинні здобути такий рівень знань, умінь і навичок з іноземної мови, який дав би можливість в майбутньому спілкуватися з носіями мови на комунікативно достатньому рівні.

Згідно з реформами, які відбулися в освітній галузі України, першу іноземну мову учні починають вже вивчати з 2 класу. Зміст навчання у середній школі, як зазначається в Пояснювальній записці до програм з іноземної мови для учнів 2-12 класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів, залежить від соціального замовлення суспільства і детермінується певним станом його історичного розвитку. Програмою для середньої школи визначено той мінімум, яким мають оволодіти учні на кожному етапі навчання (у початковій школі, в основній школі, в старшій школі) і у кожному класі. Етапи навчання характеризуються різною тематикою для спілкування, різним обсягом навчального матеріалу, різними методами, формами і видами навчальної діяльності відповідно до рівня розвитку учнів, їхніх інтересів і досвіду [4]. Після закінчення кожного етапу навчання учні повинні досягти певного рівня володіння іноземною мовою згідно з «Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання». Визначення об'єктивних критеріїв опису рівнів володіння мовою має на меті «полегшити взаємне визнання кваліфікацій, прийнятих у різних навчальних контекстах, та, як наслідок, допоможе європейському обміну» [2, с.14]. Таким чином, рівень володіння іноземною мовою на кінець четвертого класу відповідає рівню A1 загальноєвропейської системи рівнів володіння мовою, на кінець дев'ятого – рівню A1+, на кінець дванадцятого класу – рівню B1+.

Реальністю та потребою сьогодення стало вивчення двох іноземних мов у школі. У методиці поняття «друга іноземна мова» означає мову, яка вивчається після першої іноземної. Оскільки метою освіти в глобальному масштабі є розвиток полікультурної та багатомовної особи, то стає зрозумілою актуальність такого навчального предмета як «друга іноземна мова». Потрібно пам'ятати, що заняття іноземною мовою розширюють світогляд, тренують

пам'ять, знайомлять з іншою культурою. Учням легше вивчати другу мову завдяки умінням і навичкам, які вони здобули у процесі вивчення першої мови. Раніше одночасне вивчення двох іноземних мов викликало пересторогу і дослідження зазначали негативний аспект контакту двох іноземних мов. Проте, в останні роки науковці наводять позитивні сторони одночасного оволодіння двома мовами. Це, наприклад, полегшення семантизації лексичного матеріалу (напр. англ. a name – нім. der Name), вивчення граматичних конструкцій (напр. поняття "означений – неозначений артикль" є і в англійській і в німецькій мовах) тощо. Особливо слід наголошувати на так званих «легких сторонах» тієї чи іншої мови. До порівняння, в німецькій мові є простішими правила читання, система часових форм у порівнянні з англійською і т. п. Звичайно слід пам'ятати і про певні труднощі, які виникають особливо на початку вивчення другої іноземної мови. Це і міжмовна інтерференція, і відмінності в орфографічних, фонетичних та граматичних аспектах, і психологічні труднощі, зумовлені переходом до нового навчального предмета. Тому дуже важливо, щоб дитина розуміла, що будь-яка мова – це засіб спілкування багатьох людей, і ті компетенції, які вона здобуде при вивченні мови, нехай і незначні, можуть стати у пригоді тим, у кого їх немає зовсім.

В останні роки ми все частіше зустрічаємося з поняттям «плюрилінгвізм». Цей термін наприкінці 90-х років винайшли вчені Д. Пул і М. Фетт. Згідно з їх визначенням, плюрилінгвізм – це «світ, де володіння кількома мовами є нормою». Саме принцип плюрилінгвізму або ж різномовності закладений у межах підходу Ради Європи до навчання мов у окремому суспільстві. На відміну від мультилінгвізму (багатомовності, знання певної кількості мов або співіснування різних мов в окремому суспільстві) «плюрилінгвальний підхід припускає той факт, що у процесі розширення індивідуального мовного досвіду особистості в його культурних аспектах від рівня побутового мовлення до мови спільноти у широкому сенсі і далі до мов інших народів (під час навчання у школі чи коледжі, або ж при безпосередньому оволодінні в Україні), він або вона не сприймають ці мови у вигляді чітко розмежованих розумових блоків,

проте у них формується комунікативна компетенція, всередині якої усі мовні знання і досвід є складниками, та в якій мови переплітаються і взаємодіють» [2, 18]. Позитивний аспект плюрилінгвального підходу до вивчення мов полягає у тому, що людина у різних ситуаціях може ефективно використовувати здобуті мовні компетенції чи то у спілкування, чи для розуміння письмового або усного тексту тощо.

За останні роки в системі освіти України відбулися позитивні зміни у питанні викладання та вивчення іноземних мов, проте, є ще багато проблем, які потребують невідкладного вирішення. І основною метою навчання мови, згідно з «Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти» повинен стати розвиток «лінгвістичного репертуару, в якому присутні усі мовні здібності» [2, 19].

Отже, беручи до уваги сучасні глобальні перетворення у світі та вихід України на міжнародну арену як самостійної європейської держави, вивчення іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації є одним із пріоритетних завдань освітнього процесу і надалі, потребуючи уважного та ретельного підходу та популяризації серед учнівської молоді і батьківського колективу.

Література: 1. Глобалізація // <http://uk.wikipedia.org/wiki/Глобалізація> 2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. - К.: Ленвіт, 2003. - 131 с. 3. Мішіна Л. Глобалізація як фактор переосмислення важливості вивчення іноземної мови // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2010. – №32. – С. 215-219 4. Пояснювальна записка до програм з іноземної мови для учнів 2 - 12 класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів // <http://uadocs.exdat.com/docs/index-152723.html>. 5. Токменко О. Мовні тенденції Ради Європи в контексті глобалізації // Іноземні мови в навчальних закладах. - 2004. - № 3. - с. 112-115. 6. Mattusch M. H.-J. Globalisierung und europäischer Fremdsprachenunterricht // www.lingviko.net